

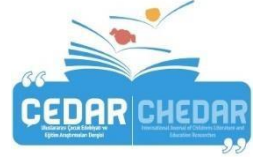

Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

Cilt:7, Sayı:2, 2024, Sayfa: 66-81

International Journal of Children's Literature and
Education Researches

Volume:7, Number:2, 2024, Page: 66-81

Göktuğ Canbaba'nın Çocuk Kitaplarında İşlenen Değerler

Şahin ŞİMŞEK*

Kastamonu Üniversitesi, Türkiye

Ayşegül SEL**

Kastamonu Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi / Submitted: 27 / 07 / 2024

Kabul Tarihi / Accepted: 15 / 10 / 2024

Özet: Değerler toplum üyelerini birbirine yaklaştıran, onları ortak bir paydada buluşturan, sosyal yaşamı düzenleyen kurallardır. Ailede başlayan değer eğitimi, öğretim programlarında da yer almaya başlamış ve ülkemizde değer eğitimine önem verilir olmuştur. Çocuklar için yazılan kitaplarda onları eğlendirmenin yanında birtakım önemli konuları öğretmek gayesi de bulunabilir. Ancak çocuk edebiyatında didaktik yaklaşımların ötesine geçerek, değerleri örtük ve sindirilebilir bir biçimde ele alan eserler, çocuklara yönelik değerler eğitimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, çocuksu dile önem veren ve çocuklar için hikâye türünde eserler kaleme alan bir yazarın kitaplarının incelenmesi, değerlerin çocuklara nasıl aktarılabilceği konusunda önemli katkılar sağlayabilir. Bu çalışmanın amacı, Göktuğ Canbaba'nın *Ev Kedisi Mirnav*, *Havalı Maymun*, *Şarkı Söyleyen Ihlamur* ve *Utangaç Papağan Huli* adlı çocuk kitaplarını, 2024 Okul Öncesi Programı'nda yer alan 12 değer açısından incelemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş, araştırmanın verileri doküman analizi tekniği ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile yorumlanmıştır. Göktuğ Canbaba'nın incelenen çocuk kitaplarında en çok işlenen değer dostluk ve öz denetim olduğu görülmüştür. Ardından cömertlik, merhamet, saygı, sevgi, vatanseverlik, yardımseverlik değeri gelmektedir. Eserlerde dürüstlük ve sabır ise en az işlenen değerlerdir. İncelenen dört kitapta da 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda listelenen 12 değer tamamına olmasa bile 10 tanesine yer verildiği görülmüştür. Değerlerle ilgili eserlerden yapılan alıntılar değerlerin, doğrudan ve didaktik biçimde verilmediğini, ilişkili tutum ve davranışlarla bağ kurarak ve örtük biçimde işlendiğini, bu eserlerde çocuklara birşey öğretme, dikte etme amacı güdülmeyeceğini göstermektedir. Bu açıdan bu eserler, çocukların hem okumanın zevkine varmalarında hem de okurken öğretim programlarında bahsi geçen değerleri öğrenmelerinde kullanılabilir.

Anahtar Sözcükler: Değer eğitimi, kök değerler, çocuk edebiyatı, Göktuğ Canbaba

Abstract: Values are rules that bring members of society closer to each other, bring them together on a common ground and organize social life. Value education, which starts in the family, has started to take place in curricula and value education has become important in our country. In addition to entertaining children, books written for children may also aim to teach them some important subjects. However, works that go beyond didactic approaches in children's literature and deal with values in an implicit and digestible way are of great importance for children's values education. In this context, examining the books of an author who attaches importance to childlike language and writes works in the story genre for children can make important contributions to how values can be transferred to children. The purpose of this study is to examine Göktuğ Canbaba's children's books titled *Ev Kedisi Mirnav*, *Havalı Maymun*, *Şarkı Söyleyen Ihlamur* and *Utangaç Papağan Huli* in terms of the 12 values in the 2024 Preschool Program. Qualitative research method was adopted in the study, and the data of the study were obtained through document analysis technique. The data obtained were interpreted through content analysis. It was observed that friendship and self-control were the most common values in Göktuğ Canbaba's children's books. This is followed by the values of generosity, compassion, respect, love, patriotism and¹ helpfulness. Honesty and patience are the values that are covered the least in the works. It was observed that 10,

*Doç.Dr., 0000-0003-4433-0004, ssimsek@kastamonu.edu.tr

**Yüksek Lisans Öğrencisi, 0009-0004-5117-223X, ayseg901@gmail.com

if not all, of the 12 values listed in the 2024 Preschool Education Program were included in all four books examined. The quotations from the works related to values show that the values are not given in a direct and didactic way, they are covered implicitly by establishing links with related attitudes and behaviors, and that these works do not aim to teach or dictate anything to children. In this respect, these works can be used both for children to enjoy reading and to learn the values mentioned in the curriculum while reading.

Keywords: Values education, root values, child literature, Göktuğ Canbaba

1.Giriş

Günümüz eğitiminden beklenen, akademik başarının ötesine geçerek bireylerin çok yönlü gelişimini de önemsemesi ve bunu destekleyecek öğretim programları üretmesidir. Bu noktada değer eğitimi, genç nesillerin ahlaki değerlerle donanmış, topluma duyarlı ve sorumluluk sahibi bireyler olarak yetişmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Değerler eğitimi, gençlerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirerek kendi değerlerini sorgulamalarına ve bilinçli seçimler yapmalarına olanak tanır. Bu sayede, gençler sadece bilgi sahibi olmakla kalmaz, aynı zamanda edindikleri bilgileri etik bir çerçevede kullanmayı da öğrenirler.

Değerler, insanın temel özelliklerini, inançlarını ve ideal davranış biçimlerini şekillendiren, yol gösterici ilkeler topluluğudur ve öğretim programlarının perspektifini belirler. Eğitimin temel amaçlarından biri, öğrencileri akademik başarıya ulaştırmanın yanı sıra, bu temel değerleri benimsemiş bireyler olarak yetiştirmektir. Eğitim sistemi, değer kazandırma hedefini, öğretim programlarını da içeren kapsamlı eğitim programı aracılığıyla gerçekleştirir. Değerler, öğretim programlarında ayrı birer öğrenme alanı, ünite veya konu olarak değil, programın bütününe ve her bir parçasına organik olarak entegre edilmiş bir yapı sergilemelidir (Eken & Öksüz, 2019).

Toplumsal yaşamın hem anlamını hem de ilham kaynağını oluşturan değerler, aynı zamanda iyi ve güzele yönelik düşünce ve davranışların yaygınlaşmasını sağlayan bir temel üzerine kuruludur. Değerler eğitimi sayesinde, istenmeyen ve olumsuz olarak nitelendirilen düşünce ve davranışlar dahi, iyi ve olumlu olanlara dönüştürme potansiyeline sahiptir (Dilmaç & Ulusoy, 2016).

Değerler, bireyin iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan, yapılması gerekeni yapılmamasından ayırt etmesini sağlayarak hem kendisiyle hem de toplumla uyumlu ve huzurlu bir yaşam sürmesine rehberlik eden temel kabuller ve inançlardır (Şimşek, 2020). Geçmişte "kişilik eğitimi", "ahlak eğitimi" veya "karakter eğitimi" gibi farklı isimlerle anılan alan, günümüzde "değerler eğitimi" kavramıyla daha yaygın olarak ifade edilmektedir. Özellikle dünyada artan şiddet eğilimi, haz odaklı yaşam tarzı, zorbalık ve madde kullanımı gibi olumsuzluklar, değerler eğitimine olan ihtiyacı daha da belirginleştirmiştir. Bu bağlamda değerler eğitimi, son yıllarda daha nitelikli ve bütüncül bir alan haline gelmeye başlamıştır. Değerler eğitiminin temel amacı, bireylere istedik değerlerin sadece öğretilmesi değil, aynı zamanda içselleştirilerek davranışa dönüştürülmesidir. Bu süreçte en büyük sorumluluk ailelere ve eğitim kurumlarına düşmektedir. Aileden farklı olarak eğitim kurumları, değerleri planlı ve kontrollü bir şekilde kazandırmayı hedefleyen sistematik bir yapı sunmaktadır.

Değerler; bireylerin içsel denetimini sağlayan, bireyleri iyiliğe sevk eden, toplum tarafından belirlenen kurallardır. Toplumsal düzenin oluşturulmasında, etkili iletişimin sağlanmasında, kararların verilmesinde belli ölçütler olduğunda hayat daha yaşanabilir hale gelmektedir (Candan & Ergen, 2014). Değerler içsel bir kazanım olsa da davranışlar yoluyla ortaya çıkmaktadır. İçten gelen değerlerimizin yansıması olan davranışlarımız ikilemde kaldığımız durumlarda karar vermeye yardımcı olmaktadır (Kaplan & Peker, 2022). Bireysel yönleri dışında değerler toplumsal etkileşimle anlam kazanmaktadır Aydın, 2003). Değerler, kişilik ve karakter gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu sebeple değerler eğitimine verilen önem artmıştır.

Değer kazanımının temelleri ailede atılmaktadır. Birey öncelikle değerleri ebeveynlerinden uygulamalı olarak öğrenir. Büyüdükçe sosyal bir çevrenin içine girmeye başlar ve değer ediniminde sosyal çevrenin de etkisi olur. Ailede başlayan değerler eğitimi formal olarak da örgün eğitim içerisinde devam eden bir süreçtir (Özbaşı, 2020). Değerler eğitimi; bireyin duygu, düşünce ve davranışlarında ortaya çıkması istenen değerlerin küçük yaşlardan itibaren kazanılmasına katkıda bulunmaktadır (Orhan, 2021).

Değer eğitimine verilen önemin artması dolayısıyla değerler okul öncesinde ve diğer

kademelerde model olma, oyun, drama, masal, öykü ve hikâye yoluyla çocuklara aktarılmaktadır. Eğitici hikâyeler, çocukların evrensel değerleri yansıtarak doğru ile yanlış ayırt etmesine, davranışlarını ve düşüncelerini şekillendirme süreçlerine, yardımcı olmaktadır (Kasapoğlu, 2013). Çocuklar, hikayelerdeki karakterlerin yerine kendilerini koyup hayal güçlerini kullanarak olayları yaşarlar ve böylece farklı olaylara tanık olarak problemler karşısında doğru karar vermeyi öğrenirler (Gürsoy Tavuş, 2015).

Değerlerin bireylere kazandırılmasında okul öncesi eğitimin önemli bir rolü olduğu yaygın olarak kabul görmektedir. Öğretilebilir ve öğrenilebilir değerlerin temelleri erken çocukluk döneminde atılmaya başlar. Bu dönemde çocuklar, birey olarak kabul görme, saygı duyma, özgün olma, öğrenme, araştırma ve güvenli ilişkilere sahip olma gibi temel ihtiyaçlar duyarlar. Değerler eğitimi, çocukların bu temel ihtiyaçlarını karşılama amacı güttüğü takdirde işlevsel ve kalıcı bir etki yaratabilir (Arslan, 2022).

Çocuk edebiyatı eserleri, çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyerek onların bakış açılarını zenginleştiren önemli araçlardır (Dumanlı Kadızade & Sakar, 2018). Çocuk edebiyatının temel gayesi çocuğun güzellik algısını geliştirmek olmakla birlikte çocuğa içinde yaşadığı toplumun değerlerinin, gelenek ve göreneklerinin öğretilmesi çocuğun bu yolla sosyalleştirilmesi amacını da taşımaktadır. Çocuk romanları, sadece eğlenceli vakit geçirme aracı değil, aynı zamanda çocukların dünyayı ve kendilerini anlamalarına yardımcı olan önemli araçlardır. Bu süreçte, kök değerlerin, toplumun önem verdiği değerlerin, aktarımı büyük önem taşır. Sevgi, saygı, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik gibi evrensel değerler, çocukların karakter gelişiminde temel yapı taşlarıdır ve çocuk romanları aracılığıyla etkili bir şekilde işlenebilir.

Kök değerler, çocuklara doğru ile yanlış ayırt etme, empati kurma, başkalarını anlama ve sağlıklı ilişkiler geliştirme becerileri kazandırır. Bu değerler, roman kahramanlarının davranışları, karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunları nasıl çözdükleri üzerinden örneklendirilerek çocukların zihninde somutlaşır. Örneğin, dürüstlük değeri, bir karakterin yalan söyleyerek başını belaya sokması ve daha sonra hatasını telafi etmek için çaba göstermesiyle işlenebilir.

Çocuk romanlarında kök değerlerin işlenmesi, didaktik bir üsluptan ziyade, hikâyenin doğal akışı içinde verilmelidir. Çocuklar, dayatılan öğütlerden çok, karakterlerle özdeşim kurarak ve onların deneyimlerinden çıkarımlar yaparak öğrenmeye daha açıktır. Bu nedenle, yazarların, kök değerleri hikâyenin temel çatısı haline getirerek, çocukların bu değerleri içselleştirmesine yardımcı olması önemlidir.

Kök değerlerin işlendiği çocuk romanları, aynı zamanda farklı kültürleri ve yaşam tarzlarını da çocuklara tanıtabilir. Bu sayede çocuklar, farklılıklara karşı hoşgörü ve saygı geliştirerek, daha kapsayıcı bir dünya görüşüne sahip olurlar. Örneğin, farklı kültürlerden gelen iki çocuğun arkadaşlığını anlatan bir roman, çocuklara empati kurmayı, önyargıları sorgulamayı ve farklılıklara değer vermeyi öğretebilir.

Çocuk romanları, kök değerlerin aktarılmasında önemli bir rol oynar. Bu değerler, çocukların karakter gelişimini destekler, empati kurma ve sağlıklı ilişkiler geliştirme becerilerini geliştirir. Yazarların, kök değerleri hikâyenin organik bir parçası haline getirerek, çocukların bu değerleri içselleştirmesine ve daha iyi bireyler olarak yetişmesine katkıda bulunması büyük önem taşır.

1.2.Göktuğ Canbaba

Göktuğ Canbaba, Ankara'da doğdu ve ilk ve orta öğrenimini aynı şehirde bitirmiştir. Lisans eğitimini Anadolu Üniversitesi Basın-Yayın Bölümü'nde tamamladıktan sonra, tutkulu bir FRP (Fantastic Role Playing) oyuncusu olan Canbaba, arkadaşlarının teşvikiyle FRP karakterlerinin yer aldığı bir kitap yazmaya karar verir. Bu sürecin sonunda, 2007 yılında Ankara Yayınları'ndan çıkan ve *Kuzey Kıtalar Efsaneleri* serisinin ilk kitabı olan *Ozanın Şarkısı* raflardaki yerini alır.

Canbaba, 2008 yılında kardeşi Selin Canbaba ile birlikte "En Güzel Günüm Photography" adını verdikleri bir düğün fotoğrafçılığı firması kurmuştur. "Düğün sanatı" olarak adlandırdıkları bu alandaki çalışmalarıyla, The Best Wedding Photographers ve The International Society of Professional Wedding Photographers gibi uluslararası platformlarda Türkiye'yi temsil etme hakkı kazanan ilk Türk firması olurlar. Kuruluşundan bu yana FABİSAD üyesi olan Göktuğ Canbaba, çalışmalarını

İstanbul'da sürdürmektedir.

Göktuğ Canbaba'nın eserleri incelendiğinde, üç ana kategoriye ayrıldığı görülmektedir: fantastik edebiyat, yeraltı edebiyatı ve çocuk edebiyatı. *Ozanın Şarkısı*, *Tılsım-ı Kudret* ve kısmen de *Perili Ev* ile *Arayış Ormanı*, fantastik edebiyat türündeki eserlerine örnek olarak gösterilebilir. Canbaba, bu eserlerinde Amerikan yüksek fantastik edebiyatının üslubuna yakın bir tarz benimsemiştir. Görsel detayların ve aksiyon sahnelerinin sinematik bir dille aktarıldığı bu üslubun Türkiye'deki başarılı temsilcileri arasında yer almaktadır.

Yazarın en özgün dilini yakaladığı eser olarak kabul edilen *İşeyen Atmaca*, yeraltı edebiyatı türüne örnek gösterilebilir. Yine de hem *İşeyen Atmaca*'da hem de öykü kitabı *Ayyaş Buda*'da, Amerikan yüksek fantastik edebiyatının etkileri gözlemlenmektedir. 2015 yılında yayınladığı *Fener Balığı'nın Kayıp Işığı* adlı çocuk kitabı ile bu alanda da adımdan söz ettiren Canbaba, kısa sürede geniş bir külliyat oluşturarak çocuk edebiyatındaki başarısını kanıtlamıştır (Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, 2020).

1.3.Araştırmanın Önemi ve Amacı

Çocuk edebiyatında didaktik yaklaşımların ötesine geçerek, değerleri örtük ve sindirilebilir bir biçimde ele alan eserler, çocuklara yönelik değerler eğitimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, çocuksu dile önem veren yani, çocukların anlayabileceği basit ve kısa cümleleri tercih eden, onların hayal güçlerini besleyen konularda yazan bir yazarın kitaplarının incelenmesi, değerlerin çocuklara nasıl aktarılabilirliği konusunda önemli bir örneklem sunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Göktuğ Canbaba'nın *Ev Kedisi Mirnav*, *Havalı Maymun*, *Şarkı Söyleyen İhlamur* ve *Utangaç Papağan Huli* adlı hikâye kitaplarını 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda listelenen 12 değere göre incelemektir. Bu kitapların seçilme nedeni, bu kitaplar; Göktuğ Canbaba'nın hedef kitlesi okul öncesi çocukları olan kitaplarıdır. Bu dört kitap değerler seti şeklinde dördü olarak kitap satış sitelerinde satılmaktadır.

1.4.Araştırma Problemleri

Çalışmanın amacı doğrultusunda araştırmanın problem cümlesini, "Göktuğ Canbaba'nın hikâye kitaplarında 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda listelenen 12 değerden hangilerine yer verilmiştir?" sorusu teşkil etmektedir. Buna bağlı olarak araştırmanın alt problemleri de;

1. Göktuğ Canbaba'nın hikâye kitaplarında tespit edilen değerlerin frekansları nasıldır?
2. Göktuğ Canbaba'nın hikâyelerinde yer verdiği değerler, 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda listelenen değerlerin hangi tutum ve davranışlarını yansıtmaktadır? şeklindedir.

1.5.Sınırlılıklar

Bu araştırma Göktuğ Canbaba'nın *Ev Kedisi Mirnav*, *Havalı Maymun*, *Şarkı Söyleyen İhlamur* ve *Utangaç Papağan Huli* adlı hikâye kitaplarıyla ve bu kitapların değerler eğitimi yönünden incelenmesiyle sınırlıdır.

2.Yöntem

2.1.Araştırmanın Türü

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma, gözlem görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri elde etme yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Bir başka deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

2.2.Veri Kaynakları

Veriler, Göktuğ Canbaba'nın aşağıda adları yazılı dört kitabından elde edilmiştir.

Ev Kedisi Mirnav, Doğan Egmont Yayınları, 2021, 36 sayfa.

Havali Maymun, Doğan Egmont Yayınları, 2021, 36 sayfa.

Şarkı Söyleyen İhlamur, Doğan Egmont Yayınları, 2019, 36 sayfa.

Utangaç Papağan Huli, Doğan Egmont Yayınları, 2021, 36 sayfa.

2.3. Veri Toplama Aracı

Verilerin elde edilmesinde doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman inceleme veya belgesel tarama, belirli bir amaca yönelik olarak kaynakları bulmayı, okumayı, not almayı ve değerlendirmeyi içeren sistematik bir süreçtir (Karasar, 2012). Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre ise doküman incelemesi, araştırma konusu olan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içermektedir. Çalışmada Çocuk Edebiyatı alanında kitaplar yazan Göktuğ Canbaba'nın 3 yaş üstü çocuklar için yazdığı hikâye kitaplarından rastgele seçilmiş dört tanesi incelenmiştir.

2.4. Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Verilerin doküman inceleme tekniği ile elde edildiği çalışmada verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, sosyal bilimler alanındaki araştırmacıların arşivlerden, yazılı belgelere, gazetelerden görsel materyallere (sinema, dizi vb.) ve çeşitli kitle iletişim araçlarına kadar geniş bir yelpazedeki verileri anlamlı bir şekilde incelemelerini sağlayan sistematik bir yöntemdir. Bu yöntemin temel amacı, toplanan verileri açıklayacak kavramlar ve ilişkiler arasında bağ kurmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Seçilen kitaplar her iki araştırmacı tarafından okunmuş, okunma esnasında MEB 2024 Okul Öncesi Programı'nda belirtilen 12 değer ve bu değerlerle ilintili tutum ve davranışlar dikkate alınmıştır. Her iki araştırmacının verileri, verilerin tasnifi karşılaştırılmış, tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Resim 1. MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda belirtilen 12 değer ve bu değerlerle ilintili tutum ve davranışlar

Değerler	Değerlerle ilişkili Bazı Tutum ve Davranışlar
adalet	adil olma, eşit davranma, paylaşma...
cömertlik	cömert olma, hiçbir karşılık beklemeden verme, yardım etme...
dostluk	diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
dürüstlük	açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
merhamet	merhametli olma, affedici olma, yardımsever olma, fedakar olma...
öz denetim	davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
sabır	azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
saygı	alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
sevgi	aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
sorumluluk	kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
vatanseverlik	çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
yardımseverlik	cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

3. Bulgular

Bu bölümde ilk olarak “Göktuğ Canbaba, hikâye kitaplarında 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda listelenen 12 değerden hangilerine yer vermiştir?” problemine yanıt olabilecek bulgular ortaya konulmuştur. Tablo 1'de, Resim 1'de gösterilen değerlerden hangilerinin incelenen hangi kitaplarda yer aldığı gösterilmiştir.

Tablo 1. Hikâyelerin İçerdiği Değerler ve Değerlerin Frekansı

Değerler	Ev Kedisi Mırnav	Havalı Maymun	Şarkı Söyleyen Ihlamur	Utangaç Papağan Huli	F
Adalet	✓			✓	2
Cömertlik	✓	✓	✓		3
Dostluk	✓	✓	✓	✓	4
Dürüstlük			✓		1
Merhamet	✓	✓	✓		3
Öz denetim	✓	✓	✓	✓	4
Sabır	✓				1
Saygı		✓	✓	✓	3
Sevgi	✓	✓	✓		3
Sorumluluk	✓	✓			2
Vatanseverlik	✓		✓	✓	3
Yardımseverlik	✓	✓	✓		3
Toplam	10	8	9	5	32

Tablo 1'e göre hikâyelerin içerdiği değerler bakımından incelendiğinde *Ev Kedisi Mırnav* hikâyesinin adalet, cömertlik, dostluk, merhamet, öz denetim, sabır, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerini içerdiği görülmektedir. *Havalı Maymun* hikâyesinde cömertlik, dostluk, merhamet, öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerine yer verilmiştir. *Şarkı Söyleyen Ihlamur* hikâyesinin cömertlik, dostluk, dürüstlük, merhamet, öz denetim, saygı, sevgi, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerini içerdiği görülmektedir. *Utangaç Papağan Huli* hikâyesinde ise adalet, dostluk, öz denetim, saygı ve vatanseverlik değerlerine yer verildiği görülmektedir. Dostluk ve öz denetim değerlerinin incelenen kitapların her birinde yer aldığı görülmektedir.

Birinci alt problem olan "Göktuğ Canbaba'nın hikâye kitaplarında tespit edilen değerlerin frekansları nasıldır?" sorusuna yanıt olacak bulgular yine Tablo 1'de yer almaktadır. Tablo 1, frekans bakımından incelendiğinde Göktuğ Canbaba'nın hikâyelerinde en çok işlenen değer dostluk (f=4) ve öz denetim (f=4) olduğu görülmektedir. Onları cömertlik (f=3), merhamet (f=3), saygı (f=3), sevgi (f=3), vatanseverlik (f=3), yardımseverlik (f=3), adalet (f=2), sorumluluk (f=2) değerlerinin takip ettiği görülmektedir. Eserlerde dürüstlük (f=1) ve sabır (f=1) ise en az değinilen değerlerdir.

MEB 2024 Okulöncesi Öğretim Programı'nda listelenen 12 değeri en fazla ihtiva eden hikâye kitabı *Ev Kedisi Mırnav* kitabıdır. Bu kitapta listede belirtilen değerlerden 10 tanesi yer almaktadır. Daha sonra *Şarkı Söyleyen Ihlamur* kitabı gelmektedir. Bu kitapta da listede belirtilen değerlerden 9 tanesi bulunmaktadır. *Havalı Maymun* kitabında ise listede belirtilen 8 değer yer almaktadır. Listede yer alan değerleri en az ihtiva eden kitap *Utangaç Papağan Huli* kitabıdır ve bu kitapta listedeki değerlerden sadece 5 tanesi bulunmaktadır.

3.1. Değerlerin Tanımlanması ve İncelen Kitaplardan Alıntılar

Burada, ikinci alt problem olan, "Göktuğ Canbaba'nın hikâyelerinde yer verdiği değerler, 2024

Okul Öncesi Eğitim Programı'nda listelenen değerlerin hangi tutum ve davranışlarını yansıtmaktadır?" sorusuna yanıt olacak bulgulara yer verilmiştir. İncelenen kitaplarda yer alan değerler 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki listeye göre sıralanmıştır. Yapılan alıntılar, ilişkili oldukları tutum ve davranışları yansıtmaktadır.

3.1.1.Adalet

Adalet kelimesi Misalli Büyük Türkçe Sözlükte; "Hak ve hukûka uyma, herkesin hakkını gözetme, doğruluktan ayrılmama, hakkâniyet, adil" şeklinde tanımlanmaktadır (Ayverdi, 2008, s. 25). Adalet değeri, adil ve eşit olmayan davranışlarla da verilebilir. Bu durumda adalet değeri, örtük olarak verilmiş demektir. *Utangaç Papağan Huli* hikâyesinde de adalet değerine örtük bir şekilde yer verilmektedir.

"Fakat papağanların arasında Huli adında biri vardı ki onu herkes ya görmezden gelir ya da diğer papağanlar ona önemsiz işlerini yaptırırdu" (Utangaç Papağan Huli, s.9).

Hikâyeden yapılan alıntı, Huli'ye başlangıçta adil muamele yapılmadığını göstermektedir.

"Diğer papağanlar Huli'yi tebrik etti ve o günden sonra farklı sesleri olan papağanlara da şans vermeye başladılar. Seslerin renkleri ne kadar değişik olursa, ortaya çıkan müziğin de o kadar güzel olduğunu fark ettiler" (Utangaç Papağan Huli, s.34).

Bu alıntı ise fırsat eşitliği sağlandığında farklılıkların da kendilerini ifade edebildiklerini ve bunun da bir güzellik olduğunu göstermektedir. Adalet değerinin adil olma, eşit davranma tutumuyla ilgilidir.

"Perşembe günleri ise eve gelen temizlikçi, kilerin kapısını hep açık unuttuğundan dostlarını kilere davet edip orada birlikte vakit geçirirlerdi" (Ev Kedisi Mırnav, s.5).

Hikâyeden yapılan alıntı, Mırnavın kapıyı açarak sahip olduklarını arkadaşlarıyla paylaştığını göstermektedir. Paylaşma değeri listede adalet değeri ile ilişkilendirilmiştir.

3.1.2.Cömertlik

Cömertlik, Türkçe Sözlükte, "Cömert olma durumu; açık ellilik, ahilik, alicenaplık, bonkörlük eli açıklık, seleklik, kerem, semahat, mürüvvet" şeklinde tanımlanmıştır (sozluk.gov.tr). Cömertlik, sahip olduklarını kendi isteğiyle, karşılık beklemeden başkalarıyla paylaşmak demektir.

"O günden sonra meşeler filizle pek ilgilenmedi. O kadar heybetlilerdi ki yağmur damlaları, onları aşıp ıhlamura gelemiyordu bile. Bu yüzden köstebekler, sincaplar ve kaplumbağalar yağmur sularını biriktirip minik filizi beslemeyi ihmal etmedi" (Şarkı Söyleyen İhlamur, s.9).

Bu cümlede, hayvanların filize karşılık beklemeden yardım etme davranışını sergiledikleri görülmektedir.

"Elinden geldiği kadar herkese yardım etti ve yaptığı hiçbir işten bir karşılık beklemedi" (Havalı Maymun, s.35).

Hikâyeden yapılan alıntı, maymunun hiçbir karşılık beklemeden verme davranışını gösterdiğini ifade etmektedir.

3.1.3.Dostluk

Dostluk kavramı Misalli Büyük Türkçe Sözlükte; "Birine veya bir şeye karşı duyulan riyâsız, samîmî ve güvenilir sevgi, böyle bir sevgi duyma, dost olma durumu" şeklinde tarif edilmiştir (Ayverdi, 2008, s. 760). Dostluk dayanışma, yardımlaşma, karşılıklı anlayış ve güven üzerine kuruludur.

"Kunduzlar, ıhlamurun köklerine zarar vermeden toprağı kazdı. Kuşlar, ağacı dallarından tutup havaya kaldırdı. Kaplumbağalar havaya kalkan ıhlamurun altına girdiğinde ağaç, artık kaplumbağaların sırtındaydı."

Kaplumbağalar ıhlamuru tepeye taşımak için günlerini harcadı ama onun şarkıları sayesinde geçen birkaç gün onlara birkaç saat gibi gelmişti" (Şarkı Söyleyen İhlamur, s.32).

“Yüzlerce maymun birbirlerinin sırtına çıkarak, bir kule gibi uzamaya başladı. Dayanışmanın ve birlikte hareket etmenin önemini bir kere daha göstermişlerdi” (Havalı Maymun, s.30).

Her iki alıntıda da dostluk değerinin, dayanışma ve vefalı olma tutumuna yer verilmiştir.

3.1.4.Dürüstlük

Dürüstlük, Misalli Büyük Türkçe Sözlükte “Dürüst olma durumu, doğruluk, mertlik” şeklinde tanımlanmıştır (Ayverdi, 2008, s. 794).

“Bir süre sonra hayvanlar, ihlamurdan özür dilemeye ve her şeyi ona anlatmaya söz verirlerse bir planları olduğundan bahsetti. Meşeler hayvanların teklifini kabul etti. ...

... ‘Köklerimizle toprağı kaydırıp seni aşağı biz gönderdik. Özür dileriz, lütfen bizi affet,’ dedi iri gövdeli meşe yanlarına vardıklarında” (Şarkı Söyleyen Ihlamur, s. 29, s.32).

Yapılan alıntıdan anlaşıldığı üzere dürüstlük değerinin, sözünde durma tutumu ele alınmıştır.

3.1.5.Merhamet

Merhamet; Türkçe Sözlükte “Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma” şeklinde tanımlanmıştır (sozluk.gov.tr).

“Pofidik ve Boncuk, Mırnav’ı affetti. Bazen kedilerin aklına böyle şeyleri düşünmek gelmiyordu işte. Ama çıkıp onları araması Mırnavı affetmeleri için yeterli bir sebepti” (Ev Kedisi Mırnav, s.32).

“Baykuş aşağıdaki hayvanların yanına dönüp olanları bir bir anlattı.

Hayvanlar, Havalı'nın akıllandığına çok sevindi ama onu oradan nasıl kurtarabilirlerdi?

Kafa kafaya verip düşünmeye başladılar. Her biri bir fikir öne sürdü ve sonunda bir karara vardılar” (Havalı Maymun, s.28).

Her iki hikâyeden yapılan alıntıya bakıldığında iki hikâyenin de merhamet değerinin, affedici olma tutumuna yer verdiği görülmektedir.

3.1.6.Öz Denetim

Öz denetim, Türkçe Sözlükte, “Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması; otokontrol” şeklinde tarif edilmiştir (sozluk.gov.tr).

“Birkaç saat sonra Mırnav uyandı ve dostlarına sarılıp onları yeterince düşünmediği için özür diledi” (Ev Kedisi Mırnav, s.31).

Hikâyeden yapılan alıntı öz denetim değerinin, gerektiğinde özür dileme davranışını desteklemektedir.

“Papağan, şarkılarını bitirdiğinde o büyülü sesin kime ait olduğu ortaya çıkmıştı. Kendine güveni gelen, cesaretini toplayan ve neşesini tekrar kazanan Huli, yeniden doğmuştu” (Utangaç Papağan Huli, s.33).

Bu ifadeler incelendiğinde hikâyenin öz denetim değerini örtük olarak işlediği görülmektedir. Alıntıda da görüldüğü üzere öz güven sahibi olmayan Huli'nin cesaret edip şarkı söylediğinde kendine güveni geldiği belirtilmektedir.

3.1.7.Sabır

Sabır kelimesi Türkçe Sözlükte “Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi; dayanç, çıdam” şeklinde tanımlanmıştır (sozluk.gov.tr).

“Pofidik ve Boncuk, Mırnav'ın uyanması için saatlerce bekledi ama arkadaşları uyanacağına benzemiyordu.

İki sokak kedisi üzgün bir halde geri döndü.

Ertesi gün büyük bir heyecanla Mırnav'ın camının önüne gelen kediler, ev kedisini yine

şöminenin önünde uyuklarken buldu” (Ev Kedisi Mırnav, s.15-16).

Mırnav, arkadaşlarını unutmuş ama arkadaşları onu unutmamış, onu beklemeye devam etmişlerdir.

Hikâyeden yapılan alıntıya göre kedilerin sabır değerinin ilişkili olduğu beklemeyi bilme ve azimli olma davranışına sahip oldukları görülmektedir.

3.1.8.Saygı

Saygı kavramı Misalli Büyük Türkçe Sözlükte; “Bir şeye, bir kimseye değer vermektan ileri gelen ölçülü davranma hissi, çekinme ile karışık bir sevginin verdiği dikkat ve itina gösterme duygusu, hürmet” şeklinde tarif edilmiştir (Ayverdi, 2008, s. 2728).

“Diğer papağanlar Huli’yi tebrik etti ve o günden sonra farklı sesleri olan papağanlara da şans vermeye başladılar. Seslerin renkleri ne kadar değişik olursa, ortaya çıkan müziğin de o kadar güzel olduğunu fark ettiler” (Utangaç Papağan Huli, s.34).

“ ‘ Çünkü seni kıskandık, ’ dedi meşe.

‘Çünkü sen farklıydın ve biz farklılıkların bu kadar güzel olabileceğini hiç düşünmemiştik, ’ dedi bir diğeri.

‘Ormanda her ağaç güzel, harika yapraklarınız ve hayvanları besleyen palamutlarınız var. Sizin sayenizde kaç hayvanın kışın karnı doyuyor hiç düşündünüz mü?’ diye sordu ihlamur.

Ihlamur haklıydı. Sincaplar ellerindeki palamutlarla meşelerin dallarında dans ediyordu o sıra.

‘Her ağacın farklı güzellikleri var ama bazen onları görmeyi unutupuyorlar” dedi ihlamur gülümseyerek” (Şarkı Söyleyen Ihlamur, s.34-35).

Alıntılar hikâyelerde saygı değerinin; alçak gönüllü olma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme davranışının ele alındığını göstermektedir.

3.1.9.Sevgi

Sevgi kavramı, Türkçe Sözlükte “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu; muhabbet” şeklinde tanımlanmıştır (sozluk.gov.tr).

“Mırnav’ın ailesi, sıcacık kilerde uyuklayan kedileri bulduğunda dayanamayıp Pofidik ve Boncuk’u da sahiplendi” (Ev Kedisi Mırnav, s.34).

Kitabın alıntı yapılan kısmında sevgi değerinin, merhametli olma tutumu ele alınmaktadır.

“Arkadaşlarının üzgün sesini duyan ihlamur çok hüünlendi. Yapacağı bir şey varsa hemen yapmalıydı. O yüzden neler olup bittiğini öğrenmeleri için hayvanlardan onların yanına gitmelerini rica etti” (Şarkı Söyleyen Ihlamur, s.27).

Hikâyeden yapılan alıntıda sevgi değerinin, vefalı ve merhametli olma tutumlarına değinildiği görülmektedir.

3.1.10.Sorumluluk

Sorumluk kelimesi, Türkçe Sözlükte “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi; sorum, mesuliyet, uhde” şeklinde tanımlanmıştır (sozluk.gov.tr).

“O gün perşembeydi. Kilerin kapısı açık olacaktı. Cesaretini toplayacak, sokağa çıkacak, dostlarını bulup onları kilere getirecekti” (Ev Kedisi Mırnav, s.26).

“ ‘ Yaptıklarım için özür dilerim. Dikkatsizce davranıp herkese zarar verdim. ’

‘Bunu anlamam güzel, ’ dedi baykuş.

‘Sana söz, eğer beni buradan indirirsen, bozduğum yuvaları yapman için sana yardım edeceğim” (Havalı Maymun, s.25).

Yapılan alıntılarının ikisinde de sorumluluk değerinin; davranışlarının sorumluluğunu alma, çevresine karşı sorumlu olma davranışı ele alınmaktadır.

3.1.11.Vatanseverlik

Vatanseverlik kelimesi, Misalli Büyük Türkçe Sözlükte “Vatan sever olma durumu” şeklinde tanımlanmıştır (Ayverdi, 2008, s. 3345). Vatanseverlik, vatanını her anlamda korumak ve geliştirmekle yükümlü olmaktır.

“O gün tüm hayvanlar filizin etrafında şarkılar söyleyip onu selamladı çünkü ormanda tek bir ağacın büyümesinin bile dünya için çok önemli olduğunu biliyorlardı” (Şarkı Söyleyen İhlamur, s.6).

Hikâyenin bu kısmında vatanseverlik değerinin, doğal mirasa duyarlı olma tutumu ele alınmaktadır.

“Balıklar, maymunlar ve sincaplar gösterilerine hazırlanıyor, diğer hayvanlar sahneyi hazırlıyor ve etrafta süslüyordu. Tabii ki en çok çalışan yine Huli'ydi.” (Utangaç Papağan Huli, s.13).

Hikâyeden yapılan alıntıda vatanseverlik değerinin, dayanışma ve çalışkanlık davranışına yer verildiği görülmektedir.

3.1.12.Yardımseverlik

Yardımseverlik kelimesi Türkçe Sözlükte “Hayırsever” şeklinde tanımlanmıştır (sozluk.gov.tr). Yardımseverlik; yardım etmeyi sevme, yardım etmeyi sevme duygusunu alışkanlık, huy haline getirme durumudur.

“Havalı, kulenin tepesindeki maymuna sarılıp yavaş yavaş aşağı indi.

Her maymun teker teker aynı şeyi yaparak toprağa ayaklarını bastı ve sorun böylece çözülmüş oldu” (Havalı Maymun, s.33).

“Soğuktan gözleri kapanırken bir anda Pofidik ve Boncuk çıkageldi. Dostları şans eseri Mırnav'ı görmüş, onun kötü durumda olduğunu fark edip apar topar onu evine taşımışlardı. Kilere girip Mırnav'ın üzerine bir şeyler örttüler ve uyanmasını beklediler” (Ev Kedisi Mırnav, s.30).

Hikâyelerden yapılan alıntılarının her ikisinde de yardımseverlik değerinin, işbirliği ve merhametli olma davranışlarına yer verildiği görülmektedir.

4.Sonuç ve Tartışma

Göktuğ Canbaba'nın incelenen dört hikâye kitabında da güncellenen Okul Öncesi Eğitim Programı Değerler Listesi'nde verilen değerlerin önemli ölçüde yer aldığı görülmüştür. Göktuğ Canbaba'nın hikâyelerinde en çok işlenen değer dostluk (f=4) ve öz denetim (f=4) olduğu ve onları cömertlik (f=3), merhamet (f=3), saygı (f=3), sevgi (f=3), vatanseverlik (f=3), yardımseverlik (f=3), adalet (f=2), sorumluluk (f=2) değerlerinin takip ettiği görülmektedir. Eserlerde dürüstlük (f=1) ve sabır (f=1) ise en az değinilen değerlerdir.

Çalışma sonucunda incelenen eserlerde öz denetim değerinin en sık işlenen iki değerden biri olduğu görülmüştür. Değerler eğitimi ve kök değerler üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer şekilde Şahin'in (2019) çalışması da bu sonuçları destekler niteliktedir. Rafadan Tayfa çizgi dizisinin on bölümünü analiz eden Şahin, öz denetim değerinin en sık vurgulanan değer olduğunu ortaya koymaktadır. Biros'un(2019) araştırması ise, farklı kültürlerden çocuklara yönelik çeviri romanların değerler eğitimine katkılarını ele almaktadır. Biros, 17 farklı ülkeden birer öyküyü inceleyerek, öz denetim değerinin bu eserlerde de sıklıkla işlenen değerlerden biri olduğunu tespit etmiştir.

Çalışmamızın sonucuna göre incelenen eserlerde en sık işlenen iki değerden diğeri ise dostluk değeridir. Benzer şekilde Kaplan ve Peker'in(2022) çalışması da bu sonucu desteklemektedir. Kaplan ve Peker 'in (2022) çalışmalarında, inceledikleri 30 masalda en fazla rastlanan değer dostluk değeri olduğu ortaya konulmaktadır.

Çalışmamızda sevgi değeri, dostluk ve öz denetim değerinden sonra gelmektedir ve bu açıdan farklılık göstermektedir. Yapraklı Çocuk Takvimi'nin değerler eğitimi ve 10 kök değer açısından

incelendiği bir çalışmada, Takvim’de sevgi değerinin ön plana çıktığı, bunu sırasıyla saygı, vatanseverlik, sorumluluk, dostluk ve yardımseverlik (aynı sıklıkta), özdenetim ve dürüstlük (aynı sıklıkta), sabır ve en az sıklıkla da adalet değerinin takip ettiği ortaya konmuştur. Araştırmacılar çalışmada Takvim’in kök değerlerin her birine önemli ölçüde vurgu yaptığı ve değerler eğitimi açısından zengin bir içerik sunduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada değerlerin doğrudan nasihatlerle değil dolaylı yoldan, okunan eserlerle iletilmesinin değerlerin kalıcılığını artıracaklarını vurgulamışlardır (Çimen vd., 2022).

Batur ve Yücel (2012), Ahmet Efe’nin çocuk hikâyelerini inceledikleri çalışmanın sonucunda hikâyelerin ana merkezinde sevgi olduğunu ifade etmişlerdir. Bildiricive Bulut Pedük (2017) yaptıkları çalışmada değerler eğitimi konusunda anaokullarının sınıf kitaplığında bulunan hikâye kitaplarını incelemişler, en çok işlenen değer sevgi olduğunu ortaya koymuşlardır. On kök değerle ilgili yapılan başka çalışmalarda da çoğunlukla sevgi değeri, en çok işlenen değer olarak karşımıza çıkmaktadır.(Topbaş, 2015; Eker & Yıldıırım, 2017; Gümüş, 2017; Abacı, 2018; Baran Yir, 2019; Aydoğdu & Alkan; 2020; Utku, 2020; Bulut, 2021).

Çalışmamızda dürüstlük ve sabır değerleri en az işlenen değerlerdir. Eken ve Öksüz’ün (2019) çalışmalarında da dürüstlük en az yer verilen değerlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sarıkaya ve Mengüloğul’un (2023) çalışmalarında da dürüstlük değeri en az işlenen değerlerden biridir. Özbaşı’nın (2020) çalışmasında ise en az karşılaşılan değer dürüstlüktür. Bu açıdan çalışmamızın sonuçları ile bahsi geçen çalışmaların sonuçları örtüşmektedir.

Öğretim programlarında değerler/kök değerler belirtilirken ilişkili olduğu tutum ve davranışların da belirtilmesi değerlerin tek bir bakış açısıyla ele alınmasının, ilk akla gelen anlamlarının öne çıkmasının, değer ezberciliğinin önüne geçebilir. Ayrıca değerlerin ilişkili olduğu tutum ve davranışlarla ilişkilendirilerek örtük bir şekilde işlenmesini mümkün kılabilir. Göktuğ Canbaba’nın incelediğimiz dört eserinde adalet değeri; adil olma, eşit davranma, paylaşma tutum ve davranışlarıyla, cömertlik değeri; hiçbir karşılık beklemeden verme tutum ve davranışıyla, dostluk değeri; dayanışma, vefalı olma tutum ve davranışıyla, dürüstlük değeri; sözünde durma tutum ve davranışıyla, merhamet değeri; affedici olma tutum ve davranışıyla, öz denetim değeri; gerektiğinde özür dileme, özgüven sahibi olma tutum ve davranışıyla, sabır değeri; beklemeyi bilme, azimli olma tutum ve davranışıyla, saygı değeri; alçakgönüllü olma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme tutum ve davranışıyla, sevgi değeri; vefalı olma, merhametli olma tutum ve davranışıyla, sorumluluk değeri; davranışlarının sonuçlarını üstlenme, çevresine karşı sorumlu olma tutum ve davranışıyla, vatanseverlik değeri; doğal mirasa duyarlı olma, çalışkan olma, dayanışma tutum ve davranışıyla, yardımseverlik değeri; iş birliği, merhametli olma tutum ve davranışıyla ilişkilendirilerek işlenmiştir.

Değerler ilişkili olduğu tutum ve davranışlarla birlikte ele alınırsa çocuklar için soyut ve ulaşılmaz kalan değerler somutlaştırılmış olur ve çocuklar günlük hayatta karşılık bulmakta zorlanmazlar. Ayrıca çocukların değerleri içselleştirmeleri ve kendi hayatlarına uyarlamaları bu sayede mümkün olabilir. Böylece değerler eğitimi ezbere dayalı bir süreç olmaktan çıkarak çocuklar için eleştirel düşünme becerilerini kullanarak değerleri sorgulamalarını ve kendi değer sistemlerini oluşturmalarını sağlayacak bir disiplin alanına dönüşebilir. Canbaba’nın eserlerindeki bu örnekler, değerlerin nasıl somut ve anlaşılır hale getirilebileceğini göstermesi açısından oldukça değerlidir. Bu yaklaşım, çocukların değerleri sadece teorik olarak öğrenmekle kalmayıp, aynı zamanda gerçek hayatta nasıl uygulanabileceğini görmelerine de olanak tanımaktadır. Özellikle edebî eserler aracılığıyla yapılan bu tür bir değerler eğitimi, öğrencilerin empati kurma yeteneklerini geliştirerek, farklı değerleri ve bakış açılarını anlamalarına yardımcı olabilir.

5.Öneriler

Değer eğitimi erken yaşlarda ve ailede başlamaktadır. Geniş aileden çekirdek aileye geçilmesi ve çekirdek ailede annenin de babanın da çalışmak zorunda kalması değer eğitimi sekteye uğratmış olabilir. Bu nedenle erken yaşlarda çocukların duyacağı, okuyacağı kitaplarda da değerlerin örtük biçimde işlenmesi değerlere dikkat çekilmesi, değerler konusunda bilinç sahibi olunmasını sağlayabilir. Bu nedenle, çocukların erken yaşlarda karşılaşacağı kitapların değer eğitimi yönünden

Göktuğ Canbaba'nın Çocuk Kitaplarında İşlenen Değerler

incelenmesini amaçlayan çalışmaların sayısı artırılmalıdır. Ayrıca, ebeveynlere çocukların okuduğu kitapların değer eğitimi açısından önemi hakkında bilgilendirme yapılması değer eğitiminin daha bilinçli olarak yapılmasını sağlayabilir.

Değerler eğitimi ile ilgili yapılacak çalışmalarda değerlerin açık mı örtük mü işlendiğine, değerlerin dikte mi edildiği yoksa sezdirerek mi verildiğine odaklanan çalışmalar değerler eğitimi alanı için yol gösterici mahiyette olacaktır.

Değer çalışmalarında incelenen eserlerde değerlerin nasıl işlendiğine, değerlerin işlenirken hangi tutum ve davranışlarla ilişkili olarak ele alındığına yönelik çalışmaların sayısının artması değer eğitimi disiplin alanı için faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Abacı, E. (2018). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.) Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Arslan, A. (2022). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kök değerlere yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 6(22), 29-44.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Aydoğdu, H. & Alkan, E. (2020). Değerler eğitimi ve Behiç Ak'ın Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları'nda sevgi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(226), 185-204.
- Ayverdi, İ. (2008). Misalli Büyük Türkçe Sözlük. Kubbealtı Lügatı. Kubbealtı Neşriyat.
- Baran Yir, B. (2019). Bilgin Adalı'nın eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Batur, Z. & Yücel, Z. (2012). Ahmet Efe'nin çocuk hikâyelerinde değer eğitimi ve hikâyelerin Türkçe eğitimine katkısı. *Turkish Studies*, 7(4), 1031-1049.
- Bildirici, Z. Bulut Pedük, Ş. (2017). Değer eğitimi konusunda anaokullarının sınıf kitaplıklarında bulunan hikâye kitaplarının incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 3 (12), 2225-2236.
- Biros, Y. (2019). Çeviri çocuk kitaplarındaki değerler üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun 'Merhaba Sevgi' adlı çocuk romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(57), 248-272.
- Canbaba, G. (2019). *Şarkı Söyleyen İhlamur*. İstanbul: Doğan ve Egmont Yayıncılık
- Canbaba, G. (2021). *Ev Kedisi Murnav*. İstanbul: Doğan Yayınları Yayıncılık
- Canbaba, G. (2021). *Havalı Maymun*. İstanbul: Doğan Yayınları Yayıncılık
- Canbaba, G. (2021). *Utangaç Papağan Huli*. İstanbul: Doğan Yayınları Yayıncılık
- Candan, D. G., & Ergen, G. (2014). 3. Sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1).
- Çimen, B., Solmaz, N. & Biricik, D. R. (2022). Yapraklı çocuk takviminin değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 1-16.
- Dilmaç, B. & Ulusoy, K. (2016). *Değerler eğitimi*. Pegem Akademi.
- Dumanlı Kadızade, E. & Sakar, C. (2018). Oğuz Tansel'in Al'lıile Fırfırı adlı masal kitaplarında konuyu yapılandıran öğeler. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 2(1), 24-51.
- Eken, N. T. & Öksüz H. İ. (2019). İlkokul (1-4) Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler bakımından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 384-401.
- Eker, C. & Yıldırım, K. (2017). Değerler Eğitimi Açısından Ziya Gökalp' e Ait "Altın Işık" Adlı Eserin İncelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 30-38.
- Gümüş, S. (2017). Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanlarının analizi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gürsoy Tavuş, Z. (2015). Gülten Dayıoğlu'nun hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kaplan, H. & Peker, S. (2022). Kök Değerler Eğitimi Açısından Özbek Masalları, *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (AKEF) Dergisi*, 4 (2), 426-444.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kasapoğlu, H. (2013). Okulda değer eğitimi ve hikâyeler. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(198), 97-109.

Göktuğ Canbaba'nın Çocuk Kitaplarında İşlenen Değerler

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). Okul Öncesi Eğitim Programı. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf> adresinden 9 Haziran 2024 tarihinde erişildi.
- Orhan, M. (2021). Okul öncesi dönem TÜBİTAK 6 yaş grubu popüler çocuk bilim kitaplarında değerlerin ele alınış biçimi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(4), 130-156.
- Öksüz, H. İ. & Eken, N. T. (2019). İlkokul (1-4) Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler bakımından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 384-401.
- Özbaşı, S. (2020). Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler çerçevesinde Aytül Akal masallarının incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*(8), 178-192.
- Şahin, S. (2019). Türkçe dersi öğretim programı'nda yer alan kök değerler açısından rafadan tayfa çizgi filminin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Şimşek, Ş. (2020). Çocuk Edebiyatında Değerler Eğitimi. *Çocuk Edebiyatı Yazarlarının Kaleminden Değerler Eğitimi* (Ed. Şahin Şimşek & Funda Bulut). Ankara: Akademisyen Kitabevi, s. 9-19.
- Türk Dil Kurumu. (2024). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>. adresinden 3 Eylül 2024 tarihinde erişildi.
- Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, 2020, Göktuğ Canbaba maddesi, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/goktug-canbaba> adresinden 19 Temmuz 2024 tarihinde erişildi.
- Topbaş, A. (2015). Sema Maraşlı'nın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Utku, İ. E. (2020). Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun eserlerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8.Baskı). Seçkin Yayıncılık.

STRUCTURED ABSTRACT

Values in Göktuğ Canbaba's Children's Books

Introduction

Values, which constitute both the meaning and the inspiration of social life, are also built on a foundation that enables the spread of thoughts and behaviors towards the good and the beautiful. Thanks to values education, even unwanted and negative thoughts and behaviors have the potential to be transformed into good and positive ones (Dilmaç & Ulusoy, 2016).

Values are the basic assumptions and beliefs that guide the individual to lead a harmonious and peaceful life both with himself/herself and with the society by enabling him/her to distinguish good from bad, right from wrong, and what should be done from what should not be done (Şimşek, 2020). The field, which was referred to by different names such as “personality education”, “moral education” or “character education” in the past, is nowadays more commonly referred to as “values education”. The need for values education has become more evident, especially with the increasing tendency towards violence, pleasure-oriented lifestyle, bullying and substance abuse in the world. In this context, values education has become a more qualified and holistic field in recent years. The main purpose of values education is not only to teach individuals the desired values, but also to internalize them and transform them into behaviors. In this process, the greatest responsibility falls on families and educational institutions. Unlike families, educational institutions offer a systematic structure that aims to impart values in a planned and controlled manner.

Method

Qualitative research method was preferred in this study. Qualitative research is defined as research in which qualitative data collection methods such as observation, interview and document analysis are used and a qualitative process is followed to reveal perceptions and events in a realistic and holistic way in a natural environment. In other words, qualitative research is an approach that emphasizes investigating and understanding social phenomena within their environment with an understanding based on theorizing (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Document analysis technique was used to obtain the data. Document review or documentary review is a systematic process that involves finding, reading, taking notes and evaluating sources for a specific purpose (Karasar, 2012). According to Yıldırım and Şimşek (2011), document review involves the analysis of written materials containing information about the phenomenon or phenomena that are the subject of the research. In the study, four randomly selected fairy tale books written by Göktuğ Canbaba, who writes books in the field of children's literature, for children over the age of 3 were analyzed.

Results and Discussion

It was observed that the values given in the updated Preschool Education Program Values List were significantly included in Göktuğ Canbaba's four fairy tale books.

It is seen that friendship (f=4) and self-control (f=4) are the most frequently mentioned values in Göktuğ Canbaba's fairy tales, followed by generosity (f=3), compassion (f=3), respect (f=3), love (f=3), patriotism (f=3), helpfulness (f=3), justice (f=2), and responsibility (f=2). Honesty (f=1) and patience (f=1) are the least mentioned values in the works.

As a result of our study, it was seen that the value of self-control was one of the two most frequently mentioned values in the works analyzed. Similarly, Şahin's (2019) study also supports these results. Şahin analyzed ten episodes of the cartoon series Rafadan Tayfa and found that the value of self-control was the most frequently emphasized value. Biros's (2019) study deals with the contribution of translated novels for children from different cultures to values education. Biros analyzed one story from 17 different countries and found that the value of self-control was one of the most frequently emphasized values in these works. In our study, the value of love comes after the value of friendship and self-control and differs in this respect. In the studies conducted on the ten root values, the value of

love appears to be the most frequently studied value (Batur & Yücel 2012; Topbaş, 2015; Eker & Gümüş, 2017; Bildirici & Bulut Pedük, (2017); Abacı, 2018; Baran Yir, 2019; Aydoğdu & Alkan; 2020; Utku, 2020).

While values/root values are specified in the curricula, specifying the attitudes and behaviors that they are related to also prevents the values from being handled from a single perspective, the meanings that come to mind first come to the fore, and value memorization. This may make it possible to implicitly teach values by associating them with the attitudes and behaviors they are related to. In the four works of Göktuğ Canbaba that we examined, the value of justice is represented by the attitudes and behaviors of being fair, acting equally, and sharing; the value of generosity is represented by the attitudes and behaviors of giving without expecting anything in return; the value of friendship is represented by the attitudes and behaviors of solidarity and loyalty; the value of honesty is represented by the attitudes and behaviors of keeping one's word; the value of compassion is represented by the attitudes and behaviors of being forgiving; the value of self-control is represented by the attitudes and behaviors of apologizing when necessary and being self-confident; the value of patience is represented by the attitudes and behaviors of knowing how to wait and being determined; the value of respect is represented by the attitudes and behaviors of being humble, being humble, being humble, being humble, being humble, and being humble; the value of respect; being humble, valuing other people's personalities, considering the position, characteristics and situation of the interlocutor; the value of love; being loyal, being compassionate; the value of responsibility; assuming the consequences of one's actions, being responsible towards the environment; the value of patriotism; being sensitive to natural heritage, being hardworking, solidarity attitude and behavior; the value of benevolence; cooperation, being compassionate attitude and behavior.

